

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

red. en sekr. h. pootlaan 242, alkmaar
adm.: merelhoven 273, capelle a.d. ijssel

C. P. PLOOY — EDE

STRIJD (2)

Efeze 6 : 14-20

Wanneer Paulus ons wijst op de verschillende onderdelen van de wapenrusting Gods noemt hij allereerst:

de gordel der waarheid.

De gordel was in die tijd onmisbaar om het lange opperkleed op te schorten. Je moet met je geloof uit de voeten kunnen. Paraat en mobiel zijn. Vandaar die gordel der waarheid. Dat wijst op drie dingen:

1. zelf waar zijn, oprecht, wars van schijnvertoning;
2. dat kan alleen als de Waarheid Gods ons vrijmaakt van de leugen en richtsnoer wordt van onze handel en wandel;
3. bij het licht van deze Waarheid gaan we ook de leugen van de vijand scherp onderscheiden.

—o—

Het *pantser der gerechtigheid* moet ons hart beveiligen.

We kunnen alleen met een goed geweten tegen de duivel en zijn rijk strijden. En een goed geweten kunnen we alleen hebben dank zij de ons uit genade geschonken gerechtigheid van Christus.

Wat Paulus bedoelt met de *schoenen van de bereidvaardigheid* van het evangelie des vredes is niet zo eenvoudig te zeggen. Wat Paulus zegt is een hele mond vol. Maar vermoedelijk zullen we het wel in deze richting moeten zoeken: altijd klaar staan, paraat zijn, de schoenen nooit verwisselen voor de sloffen, — altijd ter beschikking zijn voor de strijd, waartoe het Evangelie des

vredes ons oproept.

Wie de vrede-op-aarde wil, waarvan de engelen (heerscharen!) zongen in de nacht van Christus' geboorte, zij bedacht en gereed tot de strijd. Zie Luk. 12 : 49-53. De geestelijke pacifist maakt zich en anderen geestelijk weerloos.

—o—

Het *schild des geloofs* doet denken aan het manshoge schild, dat de soldaat voor zich uit droeg, en dat overtrokken was met in water gedrenkte huiden, om brandende pijlen van de vijand te kunnen opvangen.

Ook de duivel deinst voor de gemeenste pijlen niet terug. Dek u dan achter het schild van dit geloof: dat Gods beloften waarachtig zijn; dat Christus Overwinnaar is; dat wij niet onze strijd strijden, maar Zijn strijd meestrijden.

—o—

Vergeet ook de *helm des heils* niet. „Heils-helm-hoofdzaak“.

In ons hoofd schuilt onze „denk-apparaat“. Heeft de vijand het niet vooral op onze denk-wereld gemunt? Vergiftigt hij het denken niet?

Wat is onze helm? Het beloofde heil, dank zij Christus' zoenoffer. Dáárdoor mogen we behouden „thuis komen“, net als de bromfietsende jongen, die van zijn moeder telkens moet horen: vergeet je helm niet, ik wil je graag weer behouden thuis zien komen.

—o—

Tenslotte het *zwaard des Geestes*. Het zwaard, dat de Geest ons geeft? Het lijkt ook hier beter: het zwaard, dat de Geest zelf hanteert (zij het met inschakeling van de gelovige getuige), nl. het Woord Gods. Zoals Jezus Gods Woord hanteerde om de duivel te pareren

in de woestijn. Alleen met datzelfde Woord staan ook wij sterk.

Hierna nog enkele samenvattende opmerking:

a. Hier wordt ons geen wapenschouw geboden, maar de wapenen zelf worden ons aange-reikt, met de opdracht: doe ze aan, neem ze ter hand. Het christelijk leven is geen show-room, maar strijdperk.

b. Wie Gods wapenrusting aandoet, bekleedt zich met *Christus!*
Zie Gal. 3 : 27: de vrije kinderen Gods hebben zich met Christus bekleed.
En Rom. 13 : 12 en 14: doe de wapenen des lichts aan tegen het rijk der duisternis, — doe de Heer Jezus Christus aan.

Christus aandoen als wapenrusting betekent, in het licht van Ef. 6:

Hem kennen als de Waarheid;
Hem hebben als onze Gerechtigheid;

Hem belijden als onze Vrede;
Hem volgen als de Overwinnaar;

Hem kennen als het Woord Gods;

Hem bezitten als ons Heil.

Wie zo Christus hebben aangenomen en aangedaan, die heeft Hij macht gegeven!

c. Opmerkelijk is, dat de wapenrusting van Ef. 6 bestaat uit *defensieve* wapenen: pantser, schild, helm en zelfs het zwaard.
Het grieks heeft twee woorden voor zwaard: het ene (romfaia) is het lange aanvalszwaard, dat b.v. in Openb. 1 : 16 uit de mond van Christus komt, — het andere wordt in Ef. 6 : 17 gebruikt en wijst op een

kort verdedigingszwaard, niet zoveel langer dan een dolk (machaira). De hele wapenrusting van de christen draagt dus een defensief karakter. Ons enig offensief is dat van en met het Evangelie, zie vers 15 en vers 19, waar alles op uitloopt: een gezant van het koninkrijk der hemelen doet zijn aanval op het rijk der duisternis met niets anders dan met het woord (des Evangelies!

d. Paulus voegt aan zijn beschrijving van de wapenrusting nog toe de opwekking tot gedurig *gebed*. Waakt en bidt opdat ge niet in verzoeking valt. Zonder gebed helpt de beste wapenrusting niet.
Alleen op de knieën voor God ga je niet door de knieën voor de duivel.

IN DIT NUMMER

Pagina 293

Ds C. P. Plooy,
Strijd (2)

Pagina 294

Ds H. Smit,
De niet-omkeerbare levensreeks

Pagina 295

Ds G. van den Brink,
Zeg je catechismus eens op!

Pagina 296

D. W. L. Milo,
Is rijm overtoollig?

Ds M. R. van den Berg,
Jeremia (Bijbelstudie)

Pagina 298

Dr L. van Klinken,
De egoïstische ethiek en het christelijk gebod der naastenliefde

Pagina 299

Prof. C. Veenhof,
IN de kerk, OVER de kerk,
ZONDER de kerk

De niet-omkeerbare levensreeks

Isaäk

In Gen. 26 wordt ons beschreven hoe Isaäk gehoorzaamde aan het bevel van de Here. Hij bleef als vreemdeling in het land van de honger! Zie de verzen 2 en 6. Op zijn geloofsgehoorzaamheid mocht hij het loon van Gods genade ontvangen. Tegen de verwachting van de mensen in maakte de zegen van de Here hem rijker en rijker (12-14)! En als hij in zijn welstand toch weer door de Filistijnen wordt bedreigd; zodat hij steeds maar wijken moet, dan geeft de Here hem tenslotte verademing: „Rehoboth... Nu heeft de Here ons ruimte gemaakt...” (22).

Isaäk heeft heel concreet de vervulling mogen zien van Gods belofte aan Abraham: „Vrees niet... Ik ben uw schild; uw loon zal zeer groot zijn” (15 : 1).

De bijbel laat ons dus de volgende orde in het leven van Isaäk zien: Gods gebod... geloofsgehoorzaamheid... zegen... welstand... ruimte. Diverse uitleggers wijzen erop, dat we hier eigenlijk voor ons hebben wat in de bijbel „leven” wordt genoemd. Leven is niet een leeg begrip. Het betekent niet alleen maar adem hebben en ademen. Neen, het leven is — en dan komt de „reeks” die ik zo even heb aangegeven —: staan in gemeenschap met God... onder Gods zegen... in welstand... in ruimte. We kunnen dat overnemen. En zelfs nog wel uitbreiden. Maar laten we het nu maar bij de genoemde „levensreeks” laten.

Maar dan komt natuurlijk de vraag hoe je nu met die levensreeks gaat opereren in de praktijk. En met de verschillende elementen van die reeks! Daar zullen we nu eens wat meer over nadenken.

De rijke man

We gaan nu naar een andere man die de bijbel ons noemt. Hij komt voor in het bekende verhaal van de Here Jezus. Hij bestaat ook echt, in duizendvoudige „oplaag”! Ik bedoel de rijke man van Luk. 16 : 19-31. Hij is dus rijk. Dat heeft hij met Isaäk gemeen. En nu gaan we deze man eens in verband brengen met de levensreeks die we hierboven hebben gevonden.

Staan in gemeenschap met God... onder Gods zegen... in welstand... in ruimte. We volgen deze reeks nu eens van achteren naar voren! Kun je zeggen, dat die rijke man „de ruimte heeft”? Nou en of! Ruimte voor zichzelf, voor zijn imposante levensvoering, voor zijn vrienden, en zelfs — ergens aan de grens — ook nog voor Lazarus die mag op-

Kerkelijk Leven

vangen wat er af valt! Leeft de rijke man in welstand? Dat valt ook niet te ontkennen! Hij kan het geld laten rollen en hij doet het ook! Tot dusver geen problemen! Maar dan... Leeft deze rijke man onder Gods zegen? Op die vraag moet je „Neen” zeggen. Wie Gods goede gaven zo averechts opvangt, dat hij erin gaat geloven en zich onafhankelijk gaat maken van God en mensen..., zo'n man komt onder Gods toorn terecht. Denk maar even aan het vervolg. Merkwaaardig! Ruimte — ja! Welstand — ja! Zegen — Neen! De levensreeks is hier gebroken! Over de gemeenschap met God behoeven we in verband met die rijke man niet eens meer te praten! De breuk blijft. Die gemeenschap kent hij niet. Nu blijkt ons, dat de levensreeks niet omkeerbaar is. Je kunt de orde die we bij Isaäk ontdekten niet omdraaien. Dat is onmogelijk. Je kunt — met andere woorden — wel zeggen, dat het bijbelse woord „leven” ook welstand en ruimte in zich besluit. Maar je kunt niet beweren, dat welstand en ruimte nu ook betekenen, dat hier sprake is van wat de bijbel „leven” noemt. Je kunt je uitgangspunt niet nemen in de welstand en de ruimte als zodanig. Isaäk en de man van Luk. 16... twee welvarende mensen, die „de ruimte hebben”. Maar ze staan voor God lijnrecht tegenover elkaar. Waar sta je met welstand en ruimte? Behoor je met Isaäk tot de gezegenden des Vaders of val je met de man van Luk. 16 onder het „Wee u, gij rijken”? Heb je je welstand in het Verbond met de Here of daarbuiten!! Dat is de kern-vraag.

Het dodelijke gevaar van de omkering

Het gaat me werkelijk niet om een theorie of een gedachtenspelletje! Nu ik dit schrijf is het debat over de legalisatie van de abortus nog niet begonnen in de Kamer, maar als u dit leest zullen we mogelijk al méér weten! Hoeveel losse opmerkingen en gedachtenlijnen zijn we in verband met het abortus-vraagstuk al niet tegengekomen! Eén van de gevaarlijkste gedachtengangen is er één „in bijbels gewaad”. Men begint met de konstatering dat het bijbelse begrip „leven” ook welstand en ruimte in zich besluit. Vervolgens

Pastorale notities

Van de waarheid afdwalen

Er zijn onder de kinderen van het verbond, kinderen van gelovige ouders vele afgedwaalden. Onder de waarheid grootgebracht; bij de waarheid opgegroeid; op school en catechisatie uit de waarheid onderwezen, maar door allerlei aanwijsbare of onbekende oorzaken van de waarheid afgeweken en vervreemd.

Jongens en meisjes, die in hun kinderjaren zo eerbiedig konden zijn, als moeder over de Here sprak of als vader uit de bijbel las, of aandachtig luisterden, als hun onderwijzer de bijbelse geschiedenissen vertelde. Ze konden zo oprecht en nederig hun kindergebedje uitspreken en om Gods hulp en vergeving vragen om Jezus' wil.

Maar toen is het gekomen. Op welke leeftijd is niet precies te zeggen. Welke omstandigheden het begunstigd hebben is niet altijd aan te geven. Verkeerde vriendschappen, verkeerde gesprekken, verkeerde boeken, verkeerde leeraars kunnen daarbij van invloed zijn geweest. En zo groeide de twijfel.

Is het allemaal wel waar wat in de bijbel staat? Moet het niet alles geontmythologiseerd worden? Zijn de dingen wel heus zo gebeurd als het ons wordt verteld? In het kort, men gaat onder invloed van modern filosofische en theologische beschouwingen de waarheid prijsgeven voor wat geen waarheid is. Het eind is, dat men al zijn vastigheden kwijt raakt en tot ongelofte vervalt. Hier zou ik tot de jonge mensen en hen die door twijfel worden aangevallen in alle ernst willen zeggen: Geloof toch niet een iedere geest, maar beproeft de geesten of ze uit God zijn. Aanvaardt niet argeloos wat u als wijsheid of wetenschap wordt voorgesteld. En laat u niet van de wijs brengen door alles wat u door de moderne communicatiemiddelen, door pers en radio en televisie wordt voorgeschoteld.

Laat u door de wijsheid van deze wereld niet in de war brengen. Leeft ook niet bij de onzekerheden van het dwaalzieke mensenhart. Evenmin bij de wisselende stemmingen van uw gevoelsleven. Leef bij het betrouwbare woord van uw God.

Hoe meer ge in de waarheid geheiligd wordt en in Jezus Christus gevonden hebt de waarachtige en getrouwe Getuige van God, des te rustiger is uw levensgang.

B. Telder, Bilthoven

worden welstand en ruimte tot uitgangspunten in de verdere redenering. Stelt u zich nu een groot gezin in slechte financiële omstandigheden voor. Daar wordt dan „ook nog” een baby verwacht! Wat gaan welstand en ruimte nu betekenen? Waar kan dat uitgangspunt de mensen nu heenleiden? Nu is het geen theorieje meer. Er dreigt in de meest letterlijke zin van het woord een dodelijk gevaar! En vergeet u het niet... welstand en ruimte waren „naar voren toe” al vastgemaakt aan wat de bijbel onder „leven” verstaat! Zo wordt het mogelijk een uitleg-lijn te trekken die bij de God van het leven begint en die bij abortus eindigt!

Dat is het dodelijke gevaar! En dat is ook erger dan een willekeurig „heidens” verhaal. Men heeft deze verschrikking bereikt door „alleen maar” de levensreeks om te keren en zijn uitgangspunt te nemen in wat wij onder welstand en ruimte verstaan! Dan komt het er zo op aan, dat wij goed weten, dat je niet kunt beginnen waar je maar wilt. Dat je moet beginnen bij het eerste element, bij de gemeenschap met de Here, die zich aan onze zijde in horen en geloven en gehoorzamen voltrekt. Dat heeft volledige prioriteit. Anders maak je van de rijke man een Isaäk! Het eerste moet zijn en blijven het horen naar de Here en

het wandelen in zijn wegen... (Psalm 86 : 11). De „ruimte” kan ons nooit aanwijzen wat de Here wil. Het gebod van de Here wijst ons aan dat we alleen in geloofsgehoorzaamheid kunnen wachten op de ruimte die Hij geeft.

Verlossing en zelfverlossing

Als we welstand en ruimte zouden gaan maken tot het *eigenlijke* gebod van God en als wij zijn werkelijke geboden zouden vergeten, dan zouden we nooit meer kunnen komen tot het „Rehoboth” van Isaäk. Want het is niet meer de ruimte die de Here ons gemaakt heeft! We hebben die ruimte dan zelf gemaakt en we hebben ons zelf „gezegend”! Daarmee staan we niet meer op de lijn van Israël, dat uit Egypte werd verlost. Neen, we staan op de weg van Jakob, die zichzelf verloor... in zijn verhouding tot Esau (Gen. 25 : 29-34), in zijn verhouding tot Isaäk (Gen. 27). En de geschiedenis leert ons, dat zelf-verlossing ten diepste het volslagen tegendeel is van de verlossing uit de nood, die de Here wil bereiden. Inderdaad, het bijbelse begrip „leven” houdt ook welstand en ruimte in zich besloten. Maar Isaäk's geschiedenis leert ons, dat het leven tot zijn volle zinsontplooiing komt in de weg van het gehoorzaam wachten op de Here.

Zeg je catechismus eens op!

Ditmaal iets over één van de meest hete hangijzers van de catechisatie: het van buiten leren en opzeggen van een catechismuszondag.

De jongelui zeggen: „Hè, wat stom!“. En wij catechetten zitten met de handen in het haar.

Vroeger, dat wil zeggen vóór het Spoetnik-tijdperk, was dat anders. Toen was het de meest vanzelfsprekende zaak van de wereld, dat je je catechismus leerde en opzei. En bij het onderzoek voor de kerkeraad ging de predikant de grote kring drie of viermaal rond met zijn vragen en dan lepelde je op wat je van buiten geleerd had. Dat is wat oneerbiedig gezegd, want je meende het ook. En de vorm was vaak de heerlijke „ik“-vorm van de catechismus. De herinnering aan die oude praktijk zal daarom bij ouderen een zeker heimwee oproepen. Ze kennen nog altijd veel catechismus-antwoorden van buiten en weten uit ervaring hoe rijk het is om Gods waarheid op elk gewenst moment via deze vaset woordverbindingen in het blikveld terug te kunnen roepen. Ze ervaren het als een verarming als hun kinderen en kleinkinderen dit niet meer meekrijgen. Wellicht herinneren ze zich met zorg het woord van God gesproken door Hosea: Mijn volk gaat te gronde door gebrek aan kennis (Hosea 4 : 6).

Hiertegen rijst dan het ernstige protest van de kant van hen die (meer dan naar een uit het hoofd leren van definitie) streven naar het bijbrengen van inzicht en een waarlijk godvrezende houding en een daadwerkelijke, liefdevolle aandacht voor de naaste en zijn noden. Zulken zullen zeggen: De Here God vraagt geen boekenkennis, maar een werkelijke omgang met Hem en een daadwerkelijke gehoorzaamheid aan Zijn geboden. Dan volgt een scherpe veroordeling van het intellectualisme, waaraan we hebben geleden.

Intellectualisme

We zullen moeten erkennen dat dit kwaad velen als kanker in de botten geslagen is. Ongemerkt gingen ze leven, alsof het wel goed is voor de Here als we de belijdenis uit ons hoofd kennen, de kerkorde houden en de algemeen erkende Gereformeerde uitgangspunten voor sociaal en politiek handelen accepteren. In dat geval zijn we ware christenen en samen ware kerken.

Uiteraard overtrekken we nu het beeld van deze ziekte. Velen waren er in mindere mate door aangetast. Maar het kan niet ontkend worden dat het intellectualisme heel veel slachtoffers heeft gemaakt. Verheerlijking van de theologie en van het hoge intellect (of wat ervoor werd aangezien) en kerkelijke heldenverering waren de symptomen van de kwaal. Een gewaarschuwd man geldt voor twee.

Daarom mag, als wij de kinderen gaan onderwijzen in Gods Woord, de brief van Christus aan de gemeente van Efeze (Openb. 2 : 1-7) ons wel scherp voor ogen staan. Daarin verrijst voor onze ogen het beeld van een gekelderde belijdeniskerk. De „kwaden“ (Nicolanieten, valse apostelen) werden er zonder pardon uitgewor-

pen. Elk compromis werd afgevoerd. Maar tegelijk werd de eerste liefde verzaakt. Dat is dan de verintellectualiseerde gemeente, die bedreigd wordt met wegname van de kandelaar! Het gaat blijkbaar om een gevaar van eerste orde (de eerste brief!). Ik mag m'n collega's van vroeger een moment in herinnering roepen uit de colleges van prof. Holwerda in zijn laatste tijd. Hij stelde het geval dat ergens een vrijgemaakte kerk was, die de belijdenis perfect handhaafde, maar zichzelf beet en opat, zodat jarenlang het avondmaal niet kon worden gevierd. Zijn indringende vraag was: „Waar is dan de ware kerk?“. Toen één van ons de moed had te antwoorden: „Dat is die vrijgemaakte kerk“, antwoordde hij vernietigend: „Nee meneer, die kerk is helemaal geen ware kerk meer“. Dat is het: van de hoogte gevallen! Als wij het bestaan om de liefde (nota bene: DE LIEFDE) in mindering brengen op de belijdenis, zijn we niet anders dan schallend koper of een rinkelende cymbaal (1 Kor. 13). Wie de liefde aftrekt van de belijdenis blijft zitten met een gereformeerd skelet. En dat is de meest afschuwelijke gruwel die er op aarde is. De Here God moge ons ervoor bewaren. Doel van de catechese is niet: knappe kindertjes maken, die de

waarheid (!) perfect kunnen opdreunen.

Wat was het een rijke zondag toen bij ons een debiele broeder belijdenis deed. Hij kon de naam van Paulus maar niet onthouden. Maar als we vroegen: „Heb je de Here Jezus lief Ale“, dan straalde zijn gezicht als hij zei: „Ja dominee“. En hij bewees metterdaad dat hij dat meende“.

—o—

Dit intellectualisme is niet alleen binnengeslopen in de kerk. Het had veel velden van onderwijs doortrokken. Men zag de mens teveel als intellectueel wezen en de kennis die moest worden bijgebracht als verstandskennis. Hiertegen rees de laatste tijd verzet. Men kreeg er oog voor de mens veel meer is dan een vat vol kennis.

Functies als handvaardigheid, kunstzin, de gave met mensen te kunnen omgaan e.d. kregen veel meer aandacht. Toen begon ook het karakter van het onderwijs te veranderen.

Moesten de jongelui vroeger lange rijtjes uit het hoofd leren (Duits: Das Ambt, das Bad, das Band, das Bild, das Blatt usw.) en lange rijen jaartallen en aardrijkskundenamen (Hoogezand, Sappemeer, Zuidbroek enz.), de nieuwere methoden beperken zich wat betreft het uithoofdleren tot het meest noodzakelijke. Voor de rest, zo ze men, is het voldoende als wij de jongelui leren omgaan met een atlas, een encyclopaedie, een handboek. Veel meer dan vroeger gaat het tegenwoordig in het onderwijs om het aanbrengen van inzicht in de samenhang van de dingen, om het bijbrengen van vaardigheden, die in staat stellen zelfstandig problemen op te lossen, om het aanweken van wat men noemt „attitudes“ (de goede houding en instelling t.o.v. mensen of zaken). Daarbij komt dan de toenemende aandacht voor de handvaardigheidsvakken en artistieke bezigheden. De puur docerende methode wordt steeds meer vervangen door een meer individualiserende en activerende. Dat wil zeggen, dat de leerlingen op alle mogelijke manieren zelf aan het werk werden gezet.

Dat is — globaal genomen en grofweg aangeduid — de ontwikkeling geweest van het onderwijs dat onze kinderen ontvangen. Tegen deze achtergrond wordt het begrijpelijk dat de jongelui bij het binnenstappen van het catechisatielokaal de indruk krijgen terecht te komen in de oude tijd. Met als gevolg de reactie: „Catechismus opnemen? Wat dom!“

Vier methoden

Ik ben de overtuiging toegedaan dat we niet zo onder de indruk moeten zijn van dit protest. Wel zit er naar mijn mening veel goeds

in de nieuwere methoden. We zullen dat m.i. kunnen overnemen. Maar voor we daaraan in een volgend artikel toekomen, is het goed nog even iets meer exact de verschillende methoden te noemen, die in de loop der jaren werden ontwikkeld.

Dr R. Bijlsma noemt er in zijn „Kleine Catechetiek“ vier:

a) *de associatieve methode*, ontwikkeld door de geniale Johann Friedrich Herbart (gest. 1841). Hij zei: de respectievelijke voorstellingen worden bij de mens opgeroepen door vaste woordverbindingen. Hij voerde het pleit voor het gebruiken van steeds dezelfde definitie en formules. Het is duidelijk, dat men hem hierom kon noemen de theoreticus van de oude catechetische methode: letterlijk leren en opzeggen. Eén van Luthers tijdgenoten, Althamer, heeft die het meest kras onder woorden gebracht. Hij wilde dat de kinderen de catechismus leerden nazeggen „zoals het dal en een bos e enecho doen horen“. Bijlsma merkt op, dat de kinderen hier min of meer tot papagaaïen worden gedgegradeerd.

b) *de activerende methode*. Daarbij valt dan de naam van Dewey. Hij stierf (let op het jaartal!) in 1952. Met hem komen wij dus in onze eigen tijd. Dewey was er een voorstander van de leerlingen zelf aan het werk te zetten. In een volgend artikel zal een poging worden gewaagd, aan te geven hoe dit principe vruchtbaar kan worden gemaakt voor de catechese, terwijl toch het karakter ervan (spreken namens God), bewaard blijft. Nu reeds willen we bij dit punt de naam van Decroly noemen, die ervoor pleit de leerstof te groeperen rond de interesse-centra van de leerling. Ook hierop komen we terug.

c) *de denkspsychologische methode* van Kohnstamm. Hierbij valt het accent op het aanbrengen van inzicht. Het gaat er niet om, dat de ongelui allerlei wijsheden uit hun hoofd leren, maar dat ze die begrijpen en in zich opnemen en met hun hele existentie aanvaarden. Ze zullen dan in staat zijn de aangeboden kennis met hun eigen woorden weer te geven. De catechisatiemethoden die dit principe volgen geven lesjes die de „stof“ zo duidelijk mogelijk uiteenzetten.

d) *de ontmoetingsmethode*. Deze methode verwerpt de monoloog en de docerende methode. Het gesprek moet ervoor in de plaats komen. Bedoeld wordt dan het gesprek tussen docent en leerling en tussen leerlingen onderling, terwijl wisseling van docent wordt aanbevolen. Onwillekeurig denken we aan de besproken methode van ds Theo Barnard, waarbij de Schriftlezing en bespreking gevolgd wor-

Vervolg op pagina 296

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

Is rijm overtuigend?

Bij de gedichten van Hans Bouma in ons nummer van 17-9 noemden we het ontbreken van rijm een zeker bezwaar. En beloofden, daar eens op terug te zullen komen.

Elke gelegenheidsdichter (in de eerste dagen van december zitten ze met honderdduizenden op hun potlood te bijten) weet dat rijmen de ergste moeilijkheid van dichten is. Zijn de rijmwoorden gevonden, dan komt de zorg dat de coupletten evenveel lettergrepen krijgen, dat de accenten redelijk vaste plaatsen krijgen, en tenslotte: dat er gezegd is wat er gezegd moest worden. In deze volgorde — die eigenlijk een omgekeerde volgorde is. Want een dichter spreekt pas, wanneer hij van binnen uit móet:

Ik ben geen zoon der lauwe westerstranden.
Mijn vaderland is waar de zon ontwaakt
en als de gloed der Lybiaanse zanden
zo is de dorst naar dichtkunst, die mij blaakt.

En zo voorts. Zo dichtte een onzer vaderlandse dichters, van oostelijk komaf. Hij brandde van binnen. Hij moest de vlammen uitspuwen, wilde hij er niet aan te gronde gaan. En de vlammen kwamen in strakke kwatrijnen, in jambische strofen, met afgemeten rijmwoorden, in volle, rijke dicht-maat.

Veel gelegenheidsdichters hebben zich zo aan de rijmwoorden verslingerd dat de hoofdzaken van wat een gedicht een gedicht maakt verwaarloosd werden. Of, indien ze erg slim waren, maakten ze van hun

nood een deugd, van hun verlegenheid een oplossing. Bijvoorbeeld het oud-Duitse

Hans Sachs war Schuhmacher und Poet dazu. (Poet = poëet)

Of de klacht van het dienstmeisje:

Mijn tranen stromen als lava,
nu gij, geliefde cavalierist
mij weer verlaat...

Hier hebt u het originele kreupelrijm. De Nederlandse dichter Van der Linden dichtte een zot vers:

Een storm, moet u weten, begint doorgaans met een stilte
en ik had in mijn jeugd een kleinzoon, die in April te
Buiksloot wezen moest; 'k vergis me, 't was te Curaçao,
een plaatsje, dat ge in Buiksloot wellicht niet vinden zou.
Enz.

De psalmberijmers van twee eeuwen geleden hebben zichzelf bepaalde eisen opgelegd inzake het aanvaardbare rijm. Bijvoorbeeld een woord met ei mocht niet rijmen op een ij-woord. Maar 'oorelogen' mocht wel. Ook zij waren gelegenheidsdichters, namelijk ter gelegenheid van een door de kerken gewenste en door de staat uitgevoerde nieuwe psalmberijming.

Wat is rijm eigenlijk? En wat is zijn plaats in het totale patroon van een gedicht? Als praktisch alle moderne gedichten ongerijmd klinken, is het rijm dan onmisbaar of ook... overtuigend?

—o—

Bij een gedicht treft u, net als bij muziek, zowel rijm als maat als ritme aan. Deze drie zijn wel te onderscheiden — niet te scheiden. Het ritme is de continue ondergrond van de zeggings, van de muziekstroom. Het metrum is de regel-maat, de deling, de beheersing van die onderstroom. Het rijm accentueert het metrum en geeft de vertrouwde stations op de weg van het begin tot het eind.

Vervolg van pagina 296

Zeg je catechismus eens op!

den door groepsgesprek en het optreden van een rabbi en een vertegenwoordiger van Amnesty International. In dit vierde geval gaat het om het aangroeien van de kennis van onder op.

Een woord van dr O. Noordmans

We moeten afbreken. We doen dat met het volgende treffende citaat van de bekende dr O. Noordmans uit zijn boek „Het Koninkrijk der Hemelen”:

„De Heidelbergse Catechismus werd opgesteld om als leerboek voor de jeugd te dienen. Vandaar ook de indeling in vragen en antwoorden; een methode van onderwijs, die vroeger, meer dan thans, in gebruik was. Daarbij kwam het er op aan om van de beloften van het Evangelie, van de geboden der goddelijke wet en van de geboden, die Christus ons geleerd heeft, korte en duidelijke bepalingen te geven, die de leerling zich eigen kon maken door ze van buiten te leren. In de nieuwere tijd kreeg men bezwaar tegen zulk een leerwijze; zowel tegen scherpe definities als tegen het van-buiten-leren; vooral bij het godsdienstonderwijs. Men schreef liever lesjes, waarin de on-

derwerpen werden beredeneerd. De leerling moest dan in zijn eigen woorden de inhoud leren weergeven en daarmee tonen dat hij het zich had toegeëigend. Of-schoon ik erken dat aan de catechetische leerwijze gevaren verbonden zijn, heb ik er toch altijd bezwaar tegen gehad er radicaal mee te breken. Althans wanneer dit zou betekenen dat daarmee ook het geven van vaste formuleringen door de leermeester en het van-

buiten-leren door de leerling in de ban zouden worden gedaan. Nog minder kan ik er veel voor voelen als men, volgens één der laatste methoden, de godsdienstige onderwerpen aan groepjes leerlingen in discussie geeft, om dan zo, van onderen op, tot begrip van de zaak te komen. *Dit lijkt mij in strijd met het wezen der opvoeding; vooral der godsdienstige opvoeding*” (pg. 7/8).

Zo hard, zo wreed kan de afgodendienst zijn. En zo levenverwoestend. Zo wreed ben ik niet, zegt Jahweh. Ik heb dat nooit van jullie verlangd. Het is gewoonweg nooit bij Mij opgekomen zoiets van jullie te vragen (7 : 31).

Dat levenverwoestende aspect van de afgodendienst strekt zich nog verder uit. Want het brengt de toorn van God in beweging.

En dan raakt het leven totaal ontwricht (7 : 32-8 : 3). Dan is er geen ruimte meer om te leven (8 : 3). Zo verwoestend werkt de afgodendienst.

Ook vandaag is dat nog zo. Als het geld, de Mammon, je afgod is, wordt je leven ook verwoest. Er zijn talloze kinderen de grond ingeboord, doordat hun ouders in de greep van de Mammon verkeerden. Ze waren er alleen maar op uit geld te verdienen. Daarvoor werkten ze allebei. Er was nooit iemand thuis, als de kinderen uit school kwamen. De kinderen werden aan zichzelf overgelaten. Zo werd hun leven verwoest. Ze werden wel omringd met luxe. In dat opzicht kregen ze alles wat hun hartje begeerde. Maar ze hadden geen thuis.

Soms komen ze dan ook nog in verkeerde handen terecht. Ze komen met de politie in aanraking en met de kinderrechtter. Ze gaan straatterreur uitoefenen of raken aan drugs verslaafd.

Het worden volkomen verwrongen en verwoeste levens. Zo kan het dienen van een afgod het leven van jezelf en je kinderen vernietigen.

M. R. VAN DEN BERG — LEIDEN

JEREMIA

JEREMIA 7 : 29-8 : 8 en 10 : 1-16

Levenverwoestend

Bovengenoemde gedeelten gaan beide over de afgodendienst waaraan Juda en Jeruzalem zich schuldig maakten. Het eerste gedeelte laat duidelijk zien hoever men daarin gegaan was. Men had afgodsbeelden geplaatst in de tempel te Jeruzalem (7 : 30) en men bracht kinderoffers in het dal Ben-Hinnom (7 : 31).

Wanneer wij over kinderoffers horen, denken wij vaak: hoe is het mogelijk dat de mensen daar toen

plezier in hadden. Nou, dat hadden ze natuurlijk niet. Ze hadden er helemaal geen plezier in. Ze deden het heus met een bloedend hart.

Geloof maar dat zich in dat dal van Ben-Hinnom hartverscheurende taferelen hebben afgespeeld. Veel hartverscheuender nog dan op de perrons waar moeders afscheid nemen van zoons die naar het oorlogsfront gaan. Kinderen offeren deed men echt niet voor zijn plezier, evenmin als vandaag iemand met plezier zijn kinderen de oorlog ziet ingaan. Men deed het alleen omdat men er van overtuigd was dat het moest en dat het niet anders kon.

Geloof maar dat de moeders in het dal Ben-Hinnom hebben gegild van ontzetting als hun zoon door de priesters in de vlammen werd gegooit. Ze zagen het als een noodzaak dat het gebeurde. Maar het was voor hen wel een uitermate bittere noodzaak.

Is het nu wel zo belangrijk, dat op elke verwachte plaats een rijmwoord het mijlpaaltje aangeeft? Is de weg voor een ervaren rijder niet meer dan het lezen van alle verkeersborden?

Misschien. Toch geloof ik, dat rijm geen overvloedigheid is. De klassieke dichters in de westerse talen hebben alle eeuwen door de noodzaak van het rijm aanvaard; zich bewust en volgaarne aan deze wettelijke orde gehouden. Zij beschouwden het rijm allerm minst als een bijkomstigheid, eerder als de tol, die voor goed dichterschap moet worden betaald.

Rijm schijnt dan ook wel de exponent, het kenteken van het ritme te zijn. Rijm en ritme betekenen van huis uit hetzelfde, komen uit dezelfde keuten. Het woord rijm (in het frans rime) komt uit het grieks-latijnse rhythmus en zou dus een nederlandse vertaling van ritme mogen worden genoemd. Ziedaar de eerste overeenkomst tussen beide woorden. En ritme is zo belangrijk bij de musische kunsten, dat de musicoloog uit de vorige eeuw, Hans von Bülow, het bestond om te zeggen: Im Anfange war der Rhythmus. Hij wilde zeggen: zodra het ritme bestond begon de schepping. Daar is nog al iets tegen in te brengen door de Bijbellezer. Toch — wanneer de natuurkundigen al een halve eeuw geleden hebben vastgesteld dat vaste stoffen, vloeistoffen en gassen slechts bestaan uit zonnestelsels van staande trillingen (en wat is ritme anders dan staande trillingen?) dan hoeven we nog slechts naar de Trillingsbron te zoeken en we zijn bij de inzet van Johannes' evangelie beland.

Maar rijm heeft meer dan de stam rhythmus. Het woord rijm houdt ook, via de keltische talen, verband met rîm, dat is getal. U zult zeggen: getal? wat heeft dat er nu mee te maken? Het heeft voor vijftig procent met de inhoud van rijm te maken.

In zekere zin hangt alles in de schepping samen met getallen. Sommigen (u denke aan de joodse geheimleer, die kabbala wordt genoemd) maken daar een godsdienst van: van de geheimzinnige samenhang der cijfers. Maar ook voor de gelovige geeft de Bijbel ons tal van waarden, die in cijfers zijn uitgedrukt. We kennen zeven als het heilige getal; zes als

het getal der mensheid; drie als het getal der Godheid. We zien de vijf vingers aan onze hand, de tien van beide handen samen — en hebben het decimale stelsel ontdekt. Anderen gaan uit van 12 (misschien vanwege de 12 stammen van Israël? vanwege het cijfer in de Openbaring?) en hebben de grootste moeite, in ons decimale stelsel te denken.

Zo heeft elk cijfer zijn betekenis; kan als symbool gebruikt worden. We kennen uitdrukkingen als „toen haar dagen vervuld waren”; of ook: „de maat is vol”, en „alles met mate”, of „voltallig”.

Wat is een maat, in de musische kunsten? De maat is een vaste eenheid van lettergrepen (of noten), waarbij het accent op de eerste van deze groep valt. Elke nieuwe maat begint met een accent. Zo lang een maat niet vol is, komt er geen accent. De maat moet zijn getal hebben.

Nog een enkel voorbeeld, uit de jagerswereld. Bij het uitleggen van het tableau, het uitstallen, tellen en eren van het geogste wild, is het gebruikelijk, soort bij soort te leggen. En nu wordt van elke vijf konijnen, van elke vijf fasanten, van elke vijf duiven de eerste een koplengte voor de anderen uit gelegd. Het is niet alleen een zaak van tellen; niet alleen een zaak van orde — het wordt een gedicht, een rijmdicht, een compositie, onderworpen aan orde en maat, regelmaat.

—o—

Genoeg hierover. Rijm heeft dus te maken met ritme en met getal. De bruinsende stroom, die het gedicht, de muziek, beheerst, wordt aan de geest van de dichter onderworpen door middel van het metrum; uitgesteld door middel van het rijm. Dat geeft overzicht, inzicht, rust, orde, evenwicht, deel van schoonheid.

Wordt het rijm weggelaten, dan wordt een essentieel onderdeel van de dichtvorm losgelaten. Van de vorm — nog niet van de inhoud. Wanneer de dichter gegrepen is door zijn onderwerp, worstelt om het aan zich te onderwerpen, het te fatsoeneren, te modelleren, te vormen in zijn eigen zeggings — dan is het mogelijk dat hij zich niet aan de rijmvorm houdt en toch een waardevol gedicht levert. Zoals de ervaren schilder, denk maar aan Picasso, op de duur zijn métier zodanig verstaat, dat hij de realiteit voorbijstreeft, en aan het irreële gestalte geeft. Sterker: het irreële reël maakt, aanvaardbaar maakt. Zodat ook een zogenaamd non-figuratief schilderij, een werk dus waarop geen herkenbare gegevens voorkomen, een volkomen kunstzinnig genoeg, een artistieke resonans, kan oproepen.

Maar nu omgekeerd. Kan ieder nonfiguratief schilderij nu ook een kunstwerk worden genoemd? Nee; met verf klodderen kan iedereen, maar een artistieke ontroering bewerkstelligen kan alleen de kunstenaar. Zo ook met de dichter. De ervaren en volwassen dichter kan zich veroorloven, zaken als rijm weg te laten; en toch dichter te blijven. Maar ieder, die rijmeloos verzen schrijft is natuurlijk geen dichter.

—o—

We kwamen op dit onderwerp door de rijmloze gebeden van Hans Bouma. Ieder kan proberen een aantal telegramwoorden zonder hoofdletters onder elkaar te zetten. Maar de zin er in leggen, de woorden als uitingen van een overtuiging, van geloof, van zekerheid, van beleving als u wilt... op papier te schrijven, dat doet alleen een dichter. En van tijd tot tijd verraadt de dichter zich onbewust: door een refrein, door een variant, door een climax, door een sluiting.

Het spelen met woorden, het geven van een tweede inhoud aan een reeks lettergroeperingen, verraadt de woordkunstenaar. Want ook een dichter, een schrijver, is een kunstenaar. Iemand, die gedachten — welke de moeite van het doorgeven waard zijn — verdicht, in rebus of in geheimtaal, op een verhoogde toon of gestileerd, aan anderen meegeeft. Maar op welke wijze hij ook dicht of schrijft; in welk metrum hij zijn taal ook vergiet; of hij rijmwoorden weet of zoekt, of vindt of vervangt... hij zit niet vast op de vorm. Hij geeft een boodschap door. En die boodschap, daar gaat het om. Is de boodschap goed — dan mag hij ongerijmd, onberijmd, zijn.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

De dierenriem

Onder de afgoden die in Jeruzalem en Juda vereerd worden, noemt de Here met name: de zon en de maan en het gehele heer des hemels (8 : 2) en de tekenen aan de hemel (10 : 2). Daarmee wordt bedoeld op de cultus van de hemellichamen en de astrologie, die vanuit het Oosten ook Israël binnengedrongen was. Het letten op de tekenen aan de hemel, op de tekens van de dierenriem, speelde in de oosterse wereld een grote rol. Heel het leven werd erdoor beheerst. In kritieke situaties en als men voor belangrijke beslissingen stond, werden de astrologen geraadpleegd. Die moesten dan een horoscoop trekken en voorspellingen doen.

Ook vandaag is dat weer helemaal „in”. Blijkens een onderzoek was er in 1964 in Parijs op elke 120 inwoners één die waarzeggers raadpleegde, terwijl er op de 5000 inwoners één priester of predikant was. Het franse volk gaf in dat jaar 10 keer zoveel geld uit aan waarzeggerij als de staat aan wetenschappelijk onderzoek.

Hoe de cijfers hier in Nederland

liggen, is me niet bekend. Maar het is duidelijk dat ook hier de belangstelling voor waarzeggerij hand over hand toeneemt. Moet u maar eens in de boekwinkels kijken. Er verschijnen steeds meer boeken over astrologie, over de tekenen van de dierenriem en over horoscopen. En de horoscopen-rubrieken in de tijdschriften verheugen zich in een massale belangstelling.

Iedereen weet dat die rubrieken lachertjes zijn, maar toch zou ik niet graag de kost geven aan hen die bewust of onbewust in hun optreden met die rubrieken rekening houden en hun doen en laten erdoor laten bepalen.

De bijbel rangschikt dat onder afgoderij. Al dat gecocquetteer met horoscoop-rubrieken — ook als je zegt dat je het natuurlijk onzin vindt en het alleen maar grappig vindt, terwijl je er heimelijk in je hart toch een beetje rekening mee houdt — is afgoderij.

Dat geldt nog in versterkte mate, wanneer men zich niet tot de weekblad-rubrieken beperkt, maar er nog verder induikt en b.v. boeken op na gaat slaan of een persoonlijke horoscoop laat uitwerken of astrologen en waarzeggers gaat raadplegen bij het nemen van ingrijpende beslissingen. Het is goed om eens scherp te realiseren dat de HERE dat afgoderij noemt. Dat moeten we goed weten. Want de kans dat we ermee in aanraking komen, wordt steeds groter.

DE HULP BIJ BIJBELSTUDIE

over het boek

DANIËL

verschijnt **MIDDEN OKTOBER.**

Door de grote omvang van de bespreking van het boek Daniël zijn wij genoodzaakt het te drukken in dubbel formaat. De prijs blijft zodoende zeer laag.

Bestellingen kunt U doen door het bedrag over te maken op giro 575663 t.n.v. G. de Kruijf, Waterhoenlaan 60, Zeist, volgens de hier volgende opgave: 1 ex. f 2,50; 5 ex. f 11,75; 10 ex. f 23,—; 25 ex. f 68,— exclusief portokosten. De portokosten zijn voor 1 ex. f 1,20; tot 3 ex. f 1,70; tot 6 ex. f 2,75; tot 12 ex. f 4,—; tot 24 ex. f 5,—.

L. VAN KLINKEN — HAARLEM

De egoïstische ethiek en het christelijk gebod der naastenliefde

Gaarne maak ik van deze gelegenheid gebruik te reageren op de krietiek, die ik naar aanleiding van mijn eerder in dit blad gepubliceerde artikelen over de egoïstische ethiek heb mogen ontvangen.

De kritiek komt in hoofdzaak neer op het verwijt, dat ik in het verhaal over de egoïstische ethiek de „duivel” (het socialisme) met behulp van „Beëlzebub” (het liberalisme) heb willen uitdrijven. De egoïstische ethiek zou ook niet te rijmen zijn met het chr. gebod de naaste lief te hebben als zichzelf; betreffende ethiek en genoemd gebod zouden elkaar volledig uitsluiten. Ik bestrijd dit en wel op de volgende gronden.

Vooreerst merk ik op, dat uit fonetisch oogpunt de term egoïstische ethiek niet gelukkig gekozen is. De term alleen al roept bij vele mensen weerstand op, naar gebleken is. Velen schijnen het opkomen voor eigen belangen iets te vinden, dat uit ethisch of, zo U wilt, schriftuurlijk oogpunt negatief moet worden beoordeeld. Ik begrijp dat met de beste wil ter wereld niet. Ik zie niet, dat de Heilige Schrift het opkomen voor eigen belangen verbiedt. Ik lees dat tenminste nergens in de Bijbel. Mensen doen naar mijn mening in hun leven voor een groot deel niet anders dan opkomen voor de eigen belangen (hetgeen ik dus niet veroordeel). Er moet in „leer” of leven dan wel iets grondig mis zitten, indien „leer” en leven elkaar hier zouden uitsluiten. Het kan naar mijn mening niet, dat er permanent een grote kloof is tussen „leer” en leven. Er zit, dacht ik, aan de kant van de „leer” iets fout. Opkomen voor eigen belangen is nl. geen laakbare zaak; het wordt pas dan een laakbare zaak, indien wij bij de behartiging van de eigen belangen de belangen van de ander buiten beschouwing laten; op de belangen van de ander niet letten. Letten op de belangen van de ander houdt echter naar mijn mening niet in, dat U uw eigen belangen niet goed zou mogen behartigen.

In de egoïstische ethiek wordt er echter van uitgegaan, dat ik de ander niet anders mag behandelen dan ikzelf behandeld zou willen worden, indien ik in de schoenen van de ander zou staan. Iemand, die uitgaat van de egoïstische ethiek is bepaald niet iemand, die zelfzuchtig is of overlijken gaat. Hij gaat uit van zijn eigen belang en dient daarbij te letten op de belangen van de ander. In het economisch leven doen wij niet anders dan uitgaan van de egoïstische ethiek, alle ontkenning ten spijt. Wij trachten in het economisch leven eigen belangen veilig te stellen en moeten anderen daarvoor ter behartiging van

hun belangen een prijs betalen. Met de prijsvorming worden de belangen van mensen gewogen en wordt vastgesteld hoe de voor- en nadelen van de ruil tussen koper en verkoper worden verdeeld. Hierbij gaat een ieder uit van zijn eigen belangen; hoe kan het ook anders. Een ieder kent zijn eigen belangen het beste en kan ze ook het beste wegen. Niemand anders kan dat bevredigend voor hem doen. Hij lette bij de weging in-tussen wel op de belangen van de ander. Overigens doet de ander dat ook al. Nogmaals: dit veroorzaakt bij mijn weten de Heilige Schrift nergens.

Het schijnt diep in de mensen te zitten, dat opkomen voor eigen belangen iets is, dat zeer laakbaar is. Vreemd eigenlijk. Minder vreemd is, dat als gevolg van de hier geconstrueerde tegenstelling tussen „leer” en leven de mensen niet alleen anderen, maar ook zichzelf bedriegen.

Het gedrag van mensen moet dan ook wel huichelachtig worden. Iets wat niet mag en niettemin toch permanent op grote schaal wordt gedaan, moet tot frustraties aanleiding geven; moet van de mensen gespleten persoonlijkheden maken. Iets wat niet mag dient nl. eenvoudig te worden nagelaten. Het leven is echter gelukkig ook sterker dan de verkeerde leer. Ik dacht, dat het voor de mensen beter is erop te wijzen, dat de „leer”, dat opkomen voor eigen belangen egoïstisch is en dus te veroordelen is, niet deugt. Nogmaals: egoïstisch optreden is een optreden, dat uitgaat van de eigen belangen en dat daarbij wel let op de belangen van de ander. Ik zie ook niet in, dat de egoïstische ethiek, zoals hiervoor geformuleerd, in strijd zou zijn met het chr. gebod der naastenliefde. Ik zou dit thans zo willen formuleren, dat de egoïstische ethiek en het chr. gebod der naastenliefde

wel niet op één lijn te stellen zijn, maar dat zij elkaar ook niet uitsluiten, omdat niet iedereen mijn naaste is. Ik heb mijn naaste lief te hebben als mijzelf en deze liefde gaat zeer ver. Indien iedereen mijn naaste is, moet ik ook met iedereen zeer ver gaan. Wij doen dat niet. Wij hebben voor de één meer over dan voor de ander. Wij „discrimineren” permanent in onze menselijke relaties. Dat betekent, dat ons feitelijk gedrag gebaseerd is op de mening, dat niet iedereen onze naaste is. Is dit feitelijk gedrag permanent in strijd met een goddelijk gebod? Doen wij permanent iets wat „eigenlijk” niet mag? Dat lijkt mij op zich al een onmogelijke situatie.

Wie is dan wel mijn naaste? Deze vraag is door een wetgeleerde ook aan Christus gesteld, waarop wij in Lucas 10 vers 29-37 Zijn antwoord aan de betreffende rabbijn vernemen. Over deze tekst is veel geschreven. Ik baseer mij wat het commentaar op de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan betreft op een uitvoerige verhandeling hierover in het Geref. Interfacultair Tijdschrift „Lucerna” van juli 1966 (zesde jaargang no. 4) van de hand van dr. W. G. de Vries, in welk tijdschrift hierover ook bijdragen te vinden zijn van dr. J. van der Hoeven en dr. C. Trimp. De belangrijkste Bijbeluitleggers zijn het er over eens,

Terloops...

Iets over dominé's

Een tijd geleden schreef ik iets over Wormser en haalde ik een paar regels aan uit een brief van hem, waarin een paar opmerkingen werden gemaakt over de theologen. Ik plaatste daarbij nog een paar opmerkingen en dit laatste was voor één van onze predikanten — niet van eigen gemeente! — aanleiding mij te bellen en te vragen of ik iets tegen dominé's heb.

Naar eer en geweten heb ik hierop geantwoord, dat dat niet het geval is. Ik heb tegen dominé's niets meer dan tegen metselaars of wie dan ook; ter verduidelijking voeg ik er aan toe: ook niet minder.

Een ieder neme van deze laatste zinnen goede nota, voordat verder gelezen wordt, want misverstanden moeten worden voorkomen.

Dominé's zijn ook mensen, gewone mensen, met deugden en ondeugden. Ook van hen geldt, dat ze zelfzuchtig zijn, de ander niet uitnemender achten dan zich zelf. Dat geldt van mij, dat geldt ook van hen. En zoals een dominé aankijkt tegen de gemeente en de gemeenteleden, kijkt een gemeentelid tegen de predikanten aan. En als je een tijdje meeloopt in het kerkelijk leven, de plaats van de predikanten in dat gewoel ziet, dan kom je er van zelf toe je eens af te vragen wat die predikanten in de loop der jaren op die plaats hebben gedaan, welke positie ze daar hebben ingenomen, hoe ze op die plaats de gelovigen hebben gediend of niet gediend, welke invloed ze vanaf die plaats hebben gehad op het kerkelijk gebeuren enz. enz.

Wormser deed dat in de vorige eeuw, ik doe dat en met mij zullen velen

dat doen. En dat is goed ook, want ook predikanten moeten bekeken mogen worden, moeten kritiek kunnen verdragen, moeten hun plaats weten; ook predikanten hebben het nodig om op gemaakte fouten te worden gewezen, zodat ook zij van die fouten kunnen leren. Nogmaals: wat voor dominé's geldt, geldt voor iedereen.

—o—

Wormser klaagde over de theologen vanwege hun ijveren voor een goede leer op een wijze, dat er scheuringen ontstonden. Die klacht was m.i. terecht. De geschiedenis van de afgescheiden kerken is vol van strijd en die strijd ging vaak over allerlei theologische zaken die misschien wel interessant zijn voor mensen van theologische wetenschap, maar die voor een zeer groot deel voorbijgaan aan de „gewone” kerkleden, hoe wetenschappelijk die wellicht ook mogen zijn. Maar de gevolgen van veel geschrijf en gepraat van theologen — over de hoofden van het kerkvolk heen — zijn niet boven die hoofden blijven hangen.

Met de gevolgen werden de gemeenten en de gemeenteleden geconfronteerd. Met die gevolgen kregen velen concreet te maken, in zijn dagen ook Wormser. En daar klaagde hij over. Terecht!

Die gevolgen zijn er ook vandaag nog. Gemeenten zijn gescheurd, zijn klein geworden; veel gemeenteleden zijn verstrooid, wonen ver van de plaatselijke gemeente. Veel gelovigen rijden zondags vele kilometers om de diensten te bezoeken, terwijl in hun eigen woonplaats oprechte gelovigen zijn, vaak ook een levende gemeente is die echter behoort tot een ander kerkverband. De geschiedenis van de kerken heeft voor veel broeders en zusters veel noden gebracht. Om dan nog maar niet te spreken over de jongens en meisjes, die niet begrijpen dat zij zondags vele kilometers moeten afleggen om

een dienst te bezoeken, terwijl vrienden en vriendinnen, waarvan ze weten dat ze ook de Here willen dienen, plaatselijk een dienst bezoeken. Als iemand nu zegt, dat deze toestanden aan de kinderen moeten worden duidelijk gemaakt, dan wil ik dat graag bevestigen, maar dat duidelijk-maken is niet zo eenvoudig, omdat je dan meteen zonden van Gods kinderen moet blootleggen, die voor veel jongelui een ergernis kunnen zijn of worden.

—o—

Als u nu vraagt wat dit allemaal met onze predikanten te maken heeft, dan wil ik antwoorden, dat de predikanten op kerkelijke vergaderingen een nogal overheersende plaats innemen. De plaatselijke predikant wordt altijd naar een kerkelijke vergadering afgevaardigd, de ouderlingen om de beurt. Dat heeft tot gevolg, dat predikanten bij de behandeling van allerlei kerkelijke kwesties rondom b.v. de vrijmaking en de breuk van 1969 een nogal grote rol hebben gespeeld. Met het oog op dit alles schreef ik: de dominé's moeten niet tot theologen worden, prekers moeten geen sprekers willen zijn. Dat betekent niet, dat ik een afschuw heb van de theologie of van toespraak-houdende predikanten. Ik keur het wel af, als dat alles de gemeente wordt binnengedragen, als de gelovigen met lasten worden opgescheept, die moeilijk te dragen zijn. De dominé's moeten Woordverkondigers zijn. Dat is hun taak in het midden van de gemeente. Daartoe zijn ze geroepen. Aan die roeping dienen ze zich te houden. En wat van ieder ander geldt, geldt ook voor hen: schoenmaker, houd je bij je leest. De volgende keer nog wat meer hierover.

P. C. van Wijk

zo ontleen ik aan genoemd tijdschrift, dat het begrip „naaste” gebonden is aan een bepaalde plaats, aan 'n bepaalde situatie. De naaste is geen abstracte „iedereen” en niemand is de naaste van „men”. Christus geeft op de vraag „Wie is mijn naaste” geen algemeen antwoord, maar vertelt de bekende gelijkenis. De naaste is in deze gelijkenis niet iedere medemens als zodanig, waarbij de gehele mensheid uit individuen zou bestaan, die als zodanig mijn naaste zijn; neen, er is altijd het element van de ontmoeting in. God plaatst hem op mijn weg. En God plaatst niet iedereen op mijn weg, blijkens de gelijkenis. De liefde in de Schrift is altijd genormeerd. **Zij kan nimmer losgemaakt worden van de „normatieve structuur” van de situatie, waarin het gebod gehoorzaamd moet worden**, aldus Prof. A. Troost in Mededelingen van de Vereniging voor Calvinistische Wijsbegeerte van maart 1966, blz. 5.

Voor een gedegen uiteenzetting over het begrip naaste verwijs ik naar genoemd tijdschrift en naar de publicatie van Prof. Troost. Ik meen met bovenstaande summarie uiteenzetting ook de stelling van dr J. Meulink ontzenuwd te hebben, die inhoudt, dat de inkomensnivellering, die wij moeten voorstaan, gebaseerd moet zijn op het chr. gebod der naastenliefde. In deze stelling wordt geopeerd met een begrip naaste, dat

niet door de Heilige Schrift wordt gedekt. De naaste is in deze stelling de algemene „men”. De Overheid heeft pas dan een taak t.a.v. de inkomensverhoudingen, indien er sprake is van chaotische inkomensverhoudingen. De Overheid is er om te zorgen, dat alles onder de mensen met goede orde toegaat. Zij heeft chaos tegen te gaan. Wat men onder chaos moet verstaan is een vraag, welks beantwoording afhangt van de levens- en wereldbeschouwing van de beantwoorder. Dat kan ook wel eens inhouden, dat zij chaotische inkomensverhoudingen moet corrigeren. Maar ook alleen in dat geval heeft de Overheid hier een taak.

Overigens verslaat het synthetisch denken thans zijn duizenden, ook in de kerk. Wij dienen te waken voor het synthetisch denken tussen het humanistisch beginsel der medemenselijkheid en het chr. gebod der naastenliefde, waarin echte naastenliefde zonder de liefde tot God niet bestaat, evenmin als echte liefde tot God zonder de liefde tot de naaste. Laten wij oppassen voor genoemde synthese, waarmee mensen lasten worden opgelegd, die Christus deze niet oplegt. Uit economisch oogpunt zijn duidelijke bezwaren op te sommen tegen het streven de inkomens te nivelleren.

In het nummer van volgende week zal de heer Meulink op dit artikel reageren.

gememoreerd heb, tweërlei antwoord op die vraag gegeven. Sommige kerken zeiden: die opleiding moet op een universiteit plaats vinden. Anderen hieven de leus aan: „Opleiding voor de kerk door de kerk.” En alle kerken waren het er voorts ten volle over eens, dat die opleiding een wetenschappelijk karakter moest dragen en dat het beste niet goed genoeg is voor dit belangrijke ambt. Maar welk antwoord ook op deze vragen werd gegeven: **HET WERD DOOR DE KERKEN GEGEVEN.** En dat was volkomen juist. Ik kan mij ook moeilijk indenken dat men bij een grondig en kerkelijk nadenken tot een ander antwoord komen kan!

★ ★ ★

Het is vooral met het oog op deze gang van zaken zo vreemd wat de broeders deden die de „stichting” voor het in het leven roepen van een „seminarie” hebben opgericht. Zij hebben geschreven dat zij niet minder dan drie jaar aan de voorbereiding daarvan hebben gewerkt. En dat ze daarbij contact hebben gehad met broeders — niet alleen in het binnenland, maar zelfs ook in het buitenland! Maar de vraag is niet te ontwijken: met welke broeders heeft men contact gezocht en verkregen? En welke maatstaf heeft men aangelegd bij het zoeken naar en het leggen van dit contact.

Het is, om dit eerst te noemen, zo dat er in onze kerken vier broeders zijn die enige ervaring in de opleiding van aanstaande predikanten hebben. En die zelfs o.a. vanwege hun arbeid daaraan zijn geschorst. Lag het niet in de rede dat men ook contact met hen had gezocht? Maar dezen hoorden pas van de zaak toen die geheel in kunnen en kruiken was.

Deze gang van zaken heeft mij zeer bevreemd. En de vraag bij mij doen opkomen en in leven gehouden: **waarom zijn in het vooroverleg over een zo belangrijke zaak als de opleiding van dienaars des Woords broeders gepasseerd, die ongeveer een kwart eeuw daarin hun levenstaak vonden?**

★ ★ ★

En daarbij komt nog iets dat m.i. nog ernstiger is.

Zoals ik reeds eerder heb verteld — en trouwens ook iedereen weet — kwam op 25 april 1970 een Convent van Kerken bijeen om over de opleiding van de predikanten te spreken. En dat Convent benoemde een commissie van een aantal broeders die geacht werden de verschillende aspecten van de opleiding te kennen om daarover de kerken te kunnen adviseren. Deze commissie heeft, zoals ik ook reeds vermeld heb, in volle openbaarheid hard gewerkt en op drie volgende Conventen verslag uitgebracht van haar arbeid.

Welnu deze commissie, noch één van de leden daarvan, had ooit iets gehoord van het werk van de broeders die bezig waren met de voorbereiding van de door een stichting te openen en te beheren seminarie!

We hebben dus dit wonderlijke

beleefd dat in onze kerken gedurende drie jaren gelijktijdig twee groepen broeders zich bezig hielden met de opleiding van predikanten. In feite waren er dus twee commissies die dat deden!

De éne werkte in opdracht van de kerken. Bij iedere stap die ze deed zocht zij contact met de kerken en ging geen stap verder dan nadat zij de goedkeuring van de kerken op de voorgaande had verkregen. En zag tenslotte het eerste wat zij voorstelde, dit namelijk dat de kerken jongelui die predikant wensten te worden zouden adviseren in „Apeldoorn” te gaan studeren, met algemene stemmen aangenomen!

De andere commissie werkte drie jaar lang in het diepste geheim. Zij zocht contact met blijkbaar naar een bepaalde maatstaf geselecteerde broeders. En trad pas in de openbaarheid toen de zaak van een „seminarie” tot in de fijnste puntjes was geregeld. Het oordeel over deze gang van zaken laat ik aan de lezers over.

★ ★ ★

In het begin van dit artikel heb ik gezegd, dat de eerste, allesbeheersende vraag die ten aanzien van de opleiding van predikanten moet gesteld worden deze is: **met behulp van welk instituut en met welk onderwijs moet de opleiding van onze predikanten geschieden?** En ik heb er daarbij op gewezen dat de gereformeerde kerken steeds hebben gezegd en in praktijk gebracht: Over die kwestie beslissen wij, wij alleen!

De oprichters van de stichting hebben gezegd, en dat gezegd met een daad: **Nee daarover beslissen WIJ!** En bij het overleg daarover laten we de kerken volledig buiten de deur! We stellen ze voor een „fait accompli”, een voldongen feit!

Wij handelen en beslissen over deze zaak in de kerk over de kerk zonder de kerk.

★ ★ ★

Hoe volkomen de kerken buiten geheel de opzet van de stichting en de inrichting van het seminarie zijn gehouden blijkt uit nog meer. Ik denk b.v. aan de Raad van Toezicht.

Let wel: het gaat bij deze Raad om het geven van enkele niet bindende adviezen bij de keuze van bestuursleden en de benoeming van de docenten en het toezicht houden op het onderwijs.

Die Raad is de — zeer dunne — draad waarmee men de Stichting en haar seminarie zich aan de kerken wil binden. Maar toen de Stichting uit de duisternis waarin zij werd geboren kant en klaar in het daglicht trad verscheen zij met een complete Raad van Toezicht! Die had ze dus zelf benoemd. Ik wil wel eerlijk zeggen dat ik daar niets van begriep. Een raad van toezicht benoemd door hen over wie toezicht moet worden geoefend.

Onder toezicht stonden die hun toezichthouders zelf benoemen! Wat is dat voor een figuur?

Als die Raad van Toezicht nog iets zou betekenen dan had men de benoeming daarvan moeten overlaten aan de kerken die in de do-

C. VEENHOF — KAMPEN

IN de kerk, OVER de kerk, ZONDER de kerk

Wanneer men zich bezig houdt met de zaak van de opleiding van aanstaande predikanten voor de kerk van Christus, dan krijgt men te doen met een belangrijke vraag die vóór alles gaat, die daarom ook vóór alles moet beantwoord worden.

Die vraag is deze: **wat voor een „inrichting”, wat voor een soort „school”, moet worden gekozen waarin deze opleiding zal moeten plaats vinden?** Om concreet te zijn: moet die opleidingsinrichting, dat opleidingsinstituut, een „bijbelschool”, een „seminarie”, een „hogeschool”, een „universiteit” of nog wat anders zijn?

En in onlosmakelijke samenhang met deze eerste vraag duikt daarbij onmiddellijk een tweede op en wel deze: **wat moet er in dat onderwijsinstituut onderwezen worden?** Om het weer concreet te zeggen: Welke eisen moeten gesteld worden wat de kennis betreft voor de toelating van leerlingen, van studenten, daaraan? Welke „vakken” moeten daarop onderwezen worden? Wat moet het karakter, de omvang, het niveau van het in dat instituut gegeven onderwijs zijn?

Ik vermoed niet dat iemand bezwaar zal kunnen maken tegen de

stelling dat deze vragen de eerste zijn die gesteld en beantwoord moeten worden als men over de „opleiding” gaat spreken. En — nog meer — als men ten aanzien van die opleiding gaat handelen.

★ ★ ★

Wanneer men het er over eens is dat dit alles de éérste vraag is die ten aanzien van de opleiding gesteld moet worden dan is een tweede vraag deze: **wie moet op dit vragencomplex het antwoord, het beslissende antwoord geven?** En dan is het in gereformeerde kerken — en ook in alle andere! — met alle klem gezegd: Dat antwoord moeten de kerken geven. Het lijkt mij eenvoudig voor geen tegenspraak vatbaar dat dit antwoord op de genoemde vragen **zo moet** gegeven worden. Het gaat hierbij immers over een uiterst belangrijke vraag hoe de aanstaande dienaars des Woords van de kerk zullen worden voorbereid en toegerust voor hun uiterst gewichtige kerkelijke taak. Het gaat hierin ten volle om haar zaak. Welk antwoord de kerken op die vraag geven is punt twee. In de Gereformeerde Kerken is er, zoals ik reeds in een vorig artikel

kumenten van de stichting „samenwerkende kerken” worden genoemd.

☆☆☆

Ik schreef zo juist over kerken „die in de dokumenten van de stichting 'samenwerkende kerken' worden genoemd.”

Ik deed dat uiteraard expres. En wel om het feit dat die term „samenwerkende kerken” volstrekt onjuist en daarom in dit verband **misleidend** is.

„Samenwerkende Kerken” duiden in het kerkelijke taalgebruik kerken aan die **samen zelf een kerkelijke arbeid** aanvaatten en uitvoeren. Zo zijn er „samenwerkende kerken” die **gezamenlijk zelf** zendingsarbeid verrichten. Zo zijn er „samenwerkende kerken” die **gezamenlijk zelf** de opleiding van predikanten ter hand nemen en een „school” daarvoor oprichten waarvan ze in alle opzichten **zelf** baas zijn.

Er wordt in de kerken ook gesproken van „steunbiedende kerken”.

Daar weten wij in Kampen alles van af. De kerk van Kampen „bedrijft” namelijk zending. En heeft ten aanzien van alles wat daarmee samenhangt **alleen en ten volle** beslissingsrecht. Al heeft zij zich verplicht in alles wat zij doet de haar „steunbiedende” kerken te kennen.

De kerken die deze Stichting steu-

nen zijn ten opzichte van die Stichting noch „samenwerkende”, noch „steunbiedende” kerken, maar **alleen „geldverschaffende kerken”** die daarbij wat niemand bindende adviezen mogen geven en wat toezicht mogen houden over een instituut dat in haar, voor haar, zonder haar werd opgericht en in stand wordt gehouden.

Tot zover voor deze week.

Voor ons zeer plotseling heeft de Here bij Zich gehaald, onze lieve zorgzame man, Daddy en Oparien

Marinus Schenkel

op de leeftijd van 63 jaar.

1 Cor. 2 : 9

Emmeloord: N. Schenkel-Korver
Nieuwegein: Wim en Anke
Manon, Marinus, Sharon
Baguio, Betty en Jacob,
Philippijnen: Marco, Sandra
Kampen: Jan en Marijke
Emmeloord: Marinus
Arnhem: Marianne

Emmeloord, 11 sept. 1976
Van Diggelenstraat 78

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgevonden.

we willen u graag laten weten, ook namens onze ouders, dat wij

**PIET VAN VEELEN en
MARLEEN VAN VOORDEN**

op woensdag 13 oktober
hopen te trouwen

om twee uur wordt ons huwelijk gesloten in het stadhuis van haarlem

om drie uur willen we in een feestelijke dienst God danken en Hem om Zijn zegen vragen over ons huwelijk
deze dienst wordt gehouden in de immanuëlkerk, van egmondstraat, haarlem-noord

tussen half zes en zeven uur zouden we u graag ontvangen in „de stoeterij”, hoofdstraat 238, santpoort

ons adres wordt rijksstraatweg 244, haarlem

Verschenen:

De Twee Messiassen

door drs H. de Jong

31 preken over het boek 1 Samuël.

Verkrijgbaar door overschrijving van f 17,50 op postgiro 1758749 van F. Kuijper te De Bilt onder verm.: Messiassen.

Gelovige vrouw (40+), behoorlijke ontwikkeling, sportief van instelling, zou *huidige functie willen opgeven voor nieuwe*, die meer persoonlijke inzet vraagt.

Zij denkt b.v. aan *verzorging van moeder- of ouderloos gezin, gezinsvervangend huis, of misschien admin. organis. werk in positief christelijke kring.*

Brieven met uitvoerige inlichtingen onder nr. 249 bur. Opbouw, Nootgedacht 3, Zeist.

Plaats uw familieberichten in dit blad

De Heere heeft plotseling uit dit leven weggenomen mijn lieve man, onze lieve vader en grootvader

BERT BOLHUIS

op de leeftijd van 47 jaar.

„Jezus leeft en hij met Hem”

Bosch en Duin: C. J. Bolhuis-van Zoelen
Alette
Hoogeveen: Jan en Mentzu
Elisabeth
Wezep: Dick en Emmy
Mirjam en Casper
Hoogeveen: Beppie en Albert
Andrea
Hoogeveen: Maarten en Roelien

Bosch en Duin, 17 september 1976
Taveernelaan 17.

Tijdelijk adres: Sneeuwbesstraat 42, Hoogeveen.

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgehad.

Bij de „**Stichting Anno 1970 voor Gereformeerde Kinderbescherming en Maatschappelijk Werk**” te Utrecht, uitgaande van de Gereformeerde Kerken b.v. is plaats voor een

maatschappelijk werker

(part-time, met de mogelijkheid van full-time in de toekomst).

Het werk omvat onder andere:

- zelfstandig werken, in overleg met de desbetreffende gemeenten aan de oplossing van leef- en aanpassingsmoeilijkheden van jeugdigen;
- het werk geschiedt in samenwerking met onze jeugdkonsulent.

Vereisten:

- belijdend lid van onze kerk;
- indien niet volledig bevoegd, bereidheid tot het volgen van de urgentieopleiding maatschappelijk werker, bij voorkeur aan de Sociale Akademie te Ede.

Salaris: volgens rijksregeling.

Verzoeken om inlichtingen en sollicitaties uiterlijk 20 oktober aanstaande richten aan:

C. W. Bakker, voorz., Prins Hendriklaan 88, Utrecht, tel. 030-513521 of ing. C. Geerse, sekr., Prof. Dr. Zernikweg 46, De Bilt, tel. 030-763227.

Voor informatie over de inhoud van het werk kan men zich ook wenden tot onze jeugdkonsulent drs. D. van der Molen, Socratesstraat 58, Apeldoorn, tel. 055-264609.

PROT. CHR.

BEJAARDENCENTRUM „DE HAVEN” SPAKENBURG-BUNSCHOTEN

zoekt verpleegkundige A of B als

hoofd verzorging

voor modern tehuis met 105 bejaarden, dichtbij de bossen — aan het IJsselmeer.

Jonge staf — mooie woonruimte aanwezig.

Salariëring conform C.A.O. Bejaardentehuizen.

Wenst U meer informatie ?

Bel. tel. 03499-2024 - vraag naar Dhr. van Veen.

Schriftelijke sollicitaties richten aan de Directie van Bejaardencentrum „De Haven”, Op de Ree 161, Bunschoten.